

een kleine honderd bladzijden heeft hij daarvan een overzicht gegeven, dat voor onze leeraren in de Aardrijkskunde van groote beteekenis is. Hoogenraad heeft veel practische ervaring van onze Nederlandsche Flora en Fauna, heeft blijkens de uitgebreide literatuurlijst ook zeer veel goede bronnen gebruikt en hij beweegt zich dan ook heel handig in het gevaarlijke grensgebied van de geografie en de biologie en met open oog voor de vele moeilijke vraagstukken, waarvan het moeilijkste wel is dat der „oorspronkelijkheid” van onze flora en fauna.

Ook hier zal het aanvullingsblad goede diensten bewijzen. Hoogenraad kon niet weten, dat direct na het afdrukken van zijn stuk Van Dieren zou aankomen met de zekerheid omtrent het verschijnen van *Vaccinium macrocarpon* hier te lande. De flora en fauna van ons land veranderen om zoo te zeggen dagelijks onder invloed van de cultuur en weldra zal het wel zin hebben, om een samenvatting te geven van wat de afsluiting van de Zuiderzee reeds heeft uitgewerkt. Zoo is er nog meer. In zijn landschapsbeschrijving legt Schuiling zeer bijzonder den nadruk op het werk van de Heidemaatschappij. Als tegenwicht zou ik graag gezien hebben, dat ook wat meer aandacht was geschonken aan het werk van de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten en van het Staatsboschbeheer. Misschien geeft het tweede deel daarvoor nog wel de gelegenheid.

Hoogenraad aanvaardt niet het Waddendistrict van Van Soest, maar neemt alle duinen als één geheel, ondanks de beroemde grenslijn bij Bergen. Daar is wel iets voor te zeggen, want in menig duinlandschap vinden we tegenstellingen, die wel haast even sterk zijn als die tusschen de Schoorlsche duinen en die van Egmond.

Ik zou niet durven volhouden, dat de duinroos „kalkminnend” is, of dat de voorjaarsstrek van de vogels „onbeteekenend” zou zijn.

De Insecten komen er nog al karig af en dat is heel jammer. Nu schiet onze entomologische literatuur misschien wat te kort. Maar ons land heeft entomologisch toch wel wat te beteekenen; het endemisme van *Chrysophanus dispar* is wel even belangrijk als dat van *Corambe* of *Heteropanope*. Onze „trekvlinders” mogen waarlijk wel vermeld worden, en ook onze malaria-mug met zijn ziekte-overbrengend ras, dat nergens anders in Midden-West-Europa voorkomt dan in Noordholland, Friesland, Groningen en Oost-Friesland en dan alweer plaatselijk. Daarover bestaan wel zeer belangrijke publicaties.

Intusschen hebben al deze aanmerkingen — en ik heb er nog wel meer — weinig te beteekenen tegenover de groote voortreffelijkheid van het boek. In het bijzonder vermeld ik nog het groote aantal illustraties en vooral de vele zeer leerzame en fraaie kaarten en schemata.

Ik ben zeer verlangend naar het Tweede Deel.

JAC. P. THIJSSSE.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

Alweer de Kwak. Midden September is in de plassen van Nieuwkoop en Noorden een Kwak geschoten. Dit is de tweede kwak, die dit jaar het slachtoffer wordt, laat ons hopen van een noodlottige vergissing. Van een der beide vogels weten wij namelijk, dat de schutter meende op een reiger te schieten en de reiger staat op de zwarte lijst. Wij zouden het wel zeer op prijs stellen, indien de heeren jagers hun gasten en opziensers eens wilden waarschuwen, om bij het schieten van reigers eens goed op te letten. Hoogstwaarschijnlijk broedt de kwak nog hier en daar in ons land en wanneer we nu deze ongevallen weten te verhoeden, dan konden we nog wel eens genoeg van die vogel beleven. Ik zou er wel grootsch op zijn, als de kwak in mijn jachtveld broedde.

Het beste ware nog, dat de reiger van de zwarte lijst werd afgevoerd — een oude geschiedenis.

JAC. P. THIJSSSE.

Watergentiaan. Verleden jaar zag ik, fietsende van Stroobos naar Surhuistervveen (in Friesland dus), de watergentiaan bloeiende in een vaart, die liep langs de weg waar ik fietste. Eenige